

Rudolf Eucken

Wielcy myśliciele i ich poglądy na życie. Zagadnienie życia ludzkości w rozwoju dziejowym od Platona do naszych czasów^{*}

Wyjaśnienie tego ruchu [Burzy i Naporu — przyp. red.] i zarazem przejście do szczytu epoki klasycznej następuje u Herdera. I on stanowczo odtrąca Oświecenie, a silnie pragnie żywego oglądu, życia pierwotnego, bezpośredniości uczucia. Ale przenikając poza uczucie do całości życia ludzkiego oraz w harmonii wszystkich sił zawierając ideał powszechnego człowieczeństwa, włączając nadto życie jednostek w związki dziejowe i społeczne, daje on ruchowi mocniejsze oparcie i bogatszą treść. Gorące upragnienie pełni życia i oglądowości jest też pomocne w skrzyętym i zamięłowanym wykrywaniu przyrodzonych warunków i otoczenia naszego życia, pomiędzy zewnętrznym i wewnętrznym światem nawiązują się różnorodne nici, różnym czasom i narodom zostaje przyznana szczególna indywidualność, ta zaś uzyskuje wielkie znaczenie. Rzeczywistość nabiera żywego ruchu, a wszelki postęp jest pojmowany jako tworzenie się od wewnątrz; wszystko to przygotowuje w głównych zarysach świat myślowy romantyków i szkoły historycznej. Co prawda więcej tu projektowano, niż wykonano, ale zdumiewająca wielostronność i siła przyswajania, zwłaszcza zaś energiczne ujmowanie rzeczy w całość działały w największej mierze pobudzająco i zapładniająco. Tak więc Herder stanowi ogniwo niezbędne w łańcuchu rozwoju niemieckiego.

^{*} Przedruk przekładu: A. Zieleńczyk, Lwów-Poznań 1925, t. 2, s. 163.